

една комисия е от БСП, секретарят да бъде от СДС. И обратно. Така че подновявам предложението си...“

Председателят Александър Йорданов: Гласуваме предложението за секретар на комисията да бъде избран господин Владислав Даскалов. Моля, гласувайте.

Гласували 177 народни представители, за – 111, против – 12, въздържали се – 54. Предложението се приема.

VIII

След едно пленарно заседание на парламента Ана Караиванова ми предлага да си тръгнем заедно. И без това пътуваме в една посока – тя към „Младост 1 А“, аз към „Младост 2“. Искала да се посъветва за организацията на работата на Комисията по корупцията.

Във фоайето на източния вход, където са електронните съгледвачи, висок млад мъж, с атлетично телосложение, скача пъргаво и с ръка ѝ сочи мястото към изхода. На улицата изтичва пред нея, спира се до една кола и с услужливо движение отваря вратата:

– Госпожо Караиванова, заповядайте!

Ана Караиванова видимо се притеснява. Едва не се спъва в прагчето. Личи, че още не е свикнала с персоналното внимание. Все пак успява да се разположи на задната седалка.

Сядам до нея и с любопитство наблюдавам атлетичния мъж. Той затваря вратата без трясък и чевръсто заема мястото до шофьора. Извърща глава към нас в очакване.

– „Младост“ – отронва Ана Караиванова...

Докато колата заобикаля Народното събрание и се влива в потока от автомобили по Цариградското шосе, Ана Караиванова споделя, че вече е успяла да уреди някои битови въпроси за работата на комисията. Издействала е щат за секретарка и за експерт. Получила е и две стаи в президентството – едната за неин кабинет, а другата – за съхраняване на документацията. „Ще ползваме обща заседателна зала заедно с Комисията по националната сигурност. Но няма да си пречим. Ще заседаваме по предварително уточнен график.“

Кой знае защо, тя не казва нищо за предоставянето ѝ на пер-

сонална кола, персонален шофьор и персонален бодигард. Пък и защо ли да казва? Нали виждам, че въпросът е уреден преимуществено.

– Сега пред мен стои един много съществен въпрос. От къде да започнем? Ти имаш известен опит и аз бих желала да чуя мнението ти...

Поглеждам я. Не мога да разбера дали наистина се интересува от съвета ми, или просто симулира внимание. Знам, че ако мнението ми съвпадне с нейното, ще го приеме. А ако не съвпадне, няма да го приеме. Но ще отчете, че индивидуално се е допитала, сетне е обмислила, анализирала, преценила, съобразила... Натоварила е решението си с въртелите на демокрацията...

– Бих предложил да започнем първо с една среща с Тодор Теохаров.

Сега тя извива глава и впива очите си в мен. Вероятно името на Теохаров не ѝ говори нищо. Напоследък той не е в устата на медиите. Не се пъчи в редицката на напарфюмирания елит. Далеч е и от светските хроники.

– Тодор Теохаров е ревизор – казвам. – Много е удобен и много неудобен! Удобен е за всички, които наистина търсят цялата истина. И е неудобен за всички, които търсят истината само донякъде и не за всичко. Кариерата му е назъбена като електрокардиограма. Ту го мята нагоре, ту го блъска надолу. Поне десетина пъти е уволняван и отново назначаван. Има и филм за него: „Благополучен случай“, въпреки че повечето от случаите му не са благополучни.

Разказвам накратко за патилата му преди 10 ноември. Неизтощимата му битка със старозагорската, сливенската и ямболската партийна мафия. Катрана на доносите. Заплахите. Предупрежденията за дървения скафандър, с който ще го облекат. Некролозите с името му, разлепени из центъра на Стара Загора. Разказвам и за патилата му след Десети ноември. Назначаването му за главен инспектор в Комитета за държавен и народен контрол. И изхвърлянето му в редицата на безработните. Назначаването му в Инспекцията за борба със спекулата и заложения капан с оставката му. Сега е привлечен от Любен Беров. Но докога? Не е известно. Лошото е, че повечето хора от върха не са разтревожени искрено от корупцията, а искат да използват избирателно фактите, открити от ревизора, за разчитване на сметки и трупане на дивиденди...

– Това е Тодор Теохаров – заключавам. – Проверките му са като стрелба по едър дивеч с тежки сачми. Винаги улучва. Но и винаги си плаща за това. „Дивечът“ не му прощава...

– Добре, де – поклаща угрижено глава Ана Караиванова. – Ще изслушаме Теохаров. А сетне?

– Сетне ще го привлечем за сътрудник. С него ще набележим задачите си и ще почнем разследвания по министерства и ведомства.

– Не, не бива да правим разследвания. Това е работа на компетентните органи. Ние можем само да каним народни представители, министри и магистрати и да ги изслушваме.

– Без наши разследвания няма да стигнем доникъде. Вечно ще бъдем копия, а не оригинали. Ще принизим дейността си до техническата потребност на една пощенска кутия.

– Ти не разбираш ли, че нямаме право да отнемаме пълномощията на прокуратурата, следствието и съда?

– А ако прокуратурата, следствието и съдът не си гледат работата? Ако служат да прикриват корупцията? Ако самите те са корумпирани?

– Според конституцията те са отделна независима власт.

– Знам принципа за разделението на властите. Но знам и принципа за контрола между властите.

Колата спира пред жилищния блок на Ана Караиванова.

Бодигардът се обръща и я поглежда въпросително. Но тя не бърза да слиза. Изглежда, усеща леките пукнатини, които се отварят в отношенията ни, и се мъчи да ги запълни с убеждението, че ние не сме нито следствие, нито съд, нито прокуратура. Думите ѝ звучат като адвокатска пледоария. Не съвпадат с разбиранията ми и, естествено, не ги приемам.

Вкъщи се мъча да смеля случилото се и да отделя брашното от триците. Брашното е възможността на комисията да привиква за обяснения всеки ръководител от висшия ешелон на властта. Това ще открие простор на нелицеприятните въпроси. Триците са подрязаните крила да се правят проверки и разследвания...

Не се тревожа от обстоятелството, че работата ми с председателката на комисията ще има и противоречиви елементи. Нали единството на противоречията движи света? Надявам се, че срещата ни с Тодор Теохаров ще допринесе да се наклонят везните към идеята ми за проверки и разследвания...

Вероятно Ана Караиванова също е смилала разговора ни и полученото брашно не я е задоволило откъм качеството. Защото още на следващия ден ме кани на кафе в кабинета си заедно с третия член на комисията от квотата на БСП Юри Борисов.

– Снощи разговаряхме с Тамбуев за предмета на дейността на комисията ни. Въпреки взаимното си уважение не стигнахме до консенсус. Тамбуев смята, че на всяка цена трябва да правим проверки...

– Така е записано в решението на Народното събрание – прекъсвам я. – „Да проверява достоверността на сигналите за корупция във висшите ешелони на властта.“ Такъв е и началният замисъл. Когато с Велислава умувахме за целта на комисията...

Сега пък Ана Караиванова ме прекъсва:

– Не се съмнявам в подбудите ви. Но пътят ви е погрешен. Вие искате да принизите законодателната власт.

– Искаме факти, а не риторика – позволявам си да ангажирам и мнението на Велислава Дърва.

– За да се доберем до фактите, трябва да имаме законова основа... Но нека да чуем какво мисли и Юри.

Юри Борисов е един от най-младите депутати. Избран е за народен представител като лидер на младежката организация на БСП. С партията се държи като тинейджър с родителското тяло – високомерно и заядливо. Изглежда, още не може да намери себе си, защото често се разцентрова между журналистиката, политиката и художествената самодейност. Известно време издава вестник „Лабиринт“ и това става причина да му възложат да наблюдава партийния печат. Тогава се изпокарва с редколегията на „Дума“ и заместник главният редактор Красимир Томов отпечатва жлъчна филипика срещу него. По-сетне става ясно, че особено внимателно е наблюдавал репортерките на вестника, защото се бракува с талантливата журналистка Дора Чичкова.

Сега, усетил, че може да играе важната роля на кантар между Ана Караиванова и мен, Юри Борисов не бърза да изказва мнението си. Сърба от кафето и гледа през стъклото на прозореца някъде навън. Дава ни да разберем, че се потапя в дълбок размисъл.

– Аз и на пленарното заседание изтъкнах, че предметът на дейността на комисията ни не е формулиран ясно – подхваща

изтежко Юри Борисов. – Какво значи да се проверява истинността на сигналите? Това значи сами да се набутаме в задънена улица. Ще се удавим във фактологията и няма да можем да видим явлението от всички страни. Ние трябва да анализираме ситуацията, за да насочим вниманието към управленчески решения, а не дребнаво да се ровим във фактите. Нашето предназначение е да усъвършенстваме законите...

Ясно! И Ана Караиванова, и Юри Борисов мислят почти еднакво. Те като че ли идеализират силата на законите. Въобразяват си, че като има закон, корупцията ще се навре в миша дупка. Пренебрегват обстоятелството, че законите у нас почти не се изпълняват.

– Слушайте! – силя се да изкажа по-категорично мнението си. Но гласът ми възпрепятства усилието ми. Все още му е трудно да свири на орязаните ми гласни струни. Все пак, макар и с не моя интонация, успявам да изрека: – Ако не поставим пръста си в раната, няма нищо да постигнем. Представителите на висшата власт се крият зад имунитета. Както се казва: имунитетът брани авторитета. Никой не смее да разследва депутатите, министрите и магистратите, защото веднага ще бъде обвинен, че се нарушава имунитетът им. Виновните ще нададат вой, че се възвръщат политическата полиция, автократизмът и тоталитаризмът, че се нарушават принципите на демокрацията. И прочее, и прочее! Нашата комисия има шанса да надникне зад завесата на имунитета. Това ни дава възможност да заорем понадълбоко в потайностите на корупцията. Пропуснем ли този шанс, ще се превърнем в параван на грабителството.

– Не сме следователи, а политици – обобщава Ана Караиванова. – Задачата ни е да ковим закони. Какво значи да установим, дали един сигнал е истина или не? Това значи да излезем извън нашия коридор. И да се нагърбим със задачите на изпълнителната и законодателната власт. Прав е Юри, че трябва да търсим слабостите на законодателната система и да внасяме предложения за промяната ѝ.

Усещам, че противоречията около работата на комисията тепърва ще се задълбочават и вероятно ще доведат до междуособици. Аз няма да оставя коня си в реката. Но и те няма лесно да се разделят с очевидната баналност, че са избрани законотворци. Ще се реят из просторите на теорията, а аз ще се мъча да ги свалям в каменоломната на фактите. Съзнавам, че едва ли ще успея. Но за опити пари не се взимат, нали?

В края на краищата трябва да намерим някаква пресечна точка. Иначе всичките ми досегашни усилия ще отидат на вятъра. Защо да не им предложа те да си теоретизират, анализират, разборизират, пък аз да си правя проверки? Ако съчетаем теорията им с практиката ми, може би ще получим някакъв ефект? Особено ако привлечем за каузата ми и ненадминатия ревизор Тодор Теохаров.

Името на Теохаров изведнъж просветва като лампа в съзнанието ми. В един дълъг миг си спомням епизоди от съвместната ни работа по случая с етрополския прокурор. Тогава той изцяло се посвети на проверката ми, въпреки безбройните спънки на „доброжелателните“ му началници. В настоящия момент едва ли ще има спънки и той с охота ще приеме да участва. Защо да не обединим усилията си? Спомням си за една закачка на вестник „Демокрация“. Атанас Свиленов, изпълняващ длъжността главен редактор, коректно ми съобщава, че в утрешния брой ще излезе НЕЩО за мен и Теохаров. Първата ми реакция е, че НЕЩОТО ще бъде някаква гадория. Но то се оказва едно неочаквано признание на ревизорската дейност на Теохаров и на моята журналистическа последователност. Авторът (не мога да си спомня името му) изказва предположение, че ако се съюзят Теохаров и Тамбуев, обществеността ни ще стане свидетел на разтърсващи публикации.

Кой знае защо, започвам тайничко да се надявам, че срещата на комисията с Тодор Теохаров сигурно ще промени нещата. Сега съотношението на силите е 2:1 в полза на Ана Караиванова и Юри Борисов. Може би след срещата ни то ще стане 2:1 или 3:0 за мен?

ИЗ ПРОТОКОЛ № 5 НА КОМИСИЯТА ПО КОРУПЦИЯТА

Ана Караиванова: Поканили сме г-н Теохаров.

Георги Тамбуев: Искам да ви го представя. Познавам го отпреди Десети ноември. Тогава много номенклатурчици мечтаеха той да бъде покойник. Дори му отпечатаха некролог. Сега г-н Теохаров работи в Министерския съвет. Предполагам, че е станал много по-смел, отколкото преди. А може поради високия пост сетивата му малко да са позакърнели. Ще видим...

Ана Караиванова: Чели сме за г-н Теохаров. Знаем за подвизите му. (Обръща се към него.) В някакъв вестник четох, че сте оглавили група към Министерския съвет. Какви сигнали имате вие за корупцията? Какво се прави в Министерския съвет в тази връзка?

Тодор Теохаров: Благодаря за вниманието. Няма да се впускам в личните си трудности и проблеми в резултат на 38-годишния ми контролен стаж. Случвало ми се е всичко, което може да се случи на един контролър – заплахи, изселвания, уволнения, назначения. Оцелях благодарение на обществената защита на средствата за масова информация.

Мъчех се с проверките си за значими злоупотреби да променя нещата. Тук-там поразмърдвах някои пластове. Но системата беше такава, че наказваше виновниците, като ги повишаваше в длъжност. Първият секретар на окръжния комитет на БКП в Стара Загора Васил Недев стана генерален директор на „Електроника“. Секретарката Пенка Астажова стана заместник-председател на Комитета за народен и държавен контрол. Организационният секретар Георги Кръчмалуков пък бе изпратен посланик в Коми. Тоталитаризмът пазеше корумпираните си кадри. Фактически контролната ми дейност се използваше, за да се кичат с факти някои пленуми на ЦК на БКП, а не да се взимат мерки, за да се оправят работите.

През 1988 г. ръководех една мащабна проверка за националната икономическа криза в България. Събрах обилен материал. През 1990 г. този архив беше унищожен. Ако сега се намираше на „Развигор“, следствието за икономическата криза нямаше да тъпче на едно място толкова време. Впрочем тогава беше унищожен и архивът на всички значими проверки с адрес Политбюро и Министерски съвет.

Ана Караиванова: Как стана унищожаването на архива?

Тодор Теохаров: Много просто. Закрива се комитетът, без да се определи правопреемник. И архивът се оставя на произвола на съдбата.

Георги Тамбуев: По-точно е да се каже „на произвола на зашегнатите господа-другари“.

Ана Караиванова: По чие решение беше закрит Комитетът за държавен и народен контрол?

Тодор Теохаров: По предложение на министър-председателя Андрей Луканов и по решение на Великото народно събрание.

Ана Караиванова: В решението за закриването му беше ли указан редът, по който да се съхрани архивът?

Тодор Теохаров: Не.

Георги Тамбуев: По-скоро е определен редът, по който да се унищожи архивът. По сигнал на Теохаров ходих там на място и

видях с очите си как машинките за унищожаване работят на пълни обороти. Обадих се на председателя Георгиев. Той само повдигна рамене. Останах с впечатление, че наредбата за заличаване на следи е спусната отгоре...

Тодор Тохаров: Тогава съвестта ми се разбунтува и аз поканих чрез „Всяка неделя“ на публичен диспут Георгиев и цялото ръководство на комитета. Разбира се, опонентите ми не приеха идеята за диспут. Тогава си позволих да заговоря за корупция в контролните органи, за нуждата от промени в системата на контрола. Вдигнах известен шум и, разбира се, останах без работа.

По силата на някакви обстоятелства, не зная откъде бяха породени те, бях повикан от генерал Атанас Семерджиев. Той беше вицепрезидент, човек, когото не съм занимавал нито с личните си проблеми, нито с държавните. Той ми възложи да поема новия орган за борба със спекулата, т. е. Държавната инспекция за защита на потребителя. Министърката на търговията тогава Екатерина Маринова дълго време мота назначението ми. Най-накрая получих заповед за заместник-началник. Проверявайки архива на Главната инспекция по търговията и услугите (ГИТУ), Инспекцията за защита на потребителя (неин правоприемник), се натъкнах на един друг феномен. Бяха изчезнали материалите на 12 хиляди преписки. Около осем хиляди от тях се водеха, че са изпратени на компетентните органи. Но проверката ми откри, че нито са изпращани, нито пък са получавани, а просто са унищожени. Безмилостният ваяк за заличаване на следи беше минал и отгук.

Въобщие открий, че някаква желязна организация е взела мерки навсякъде да се унищожават документите, уличаващи в корупция тоталитарната система.

Все пак някои документи имаха двойници, бяха заснети на микрофилми и това доста затрудняваше директното им ликвидиране. Те наистина бяха изпращани до съответните компетентни органи, където им се устройваха ритуални погребения. Някои мои проверки имаха точно такава съдба. (Тук той разтваря бележниче и изброява сигнатурата на част от проверките си.)

Пред вас мога да споделя, че почти всички следи на корупция в търговията и услугите водеха към министерството на Иван Пушкарков и към заместник-председателя на Министерския съвет Илко Ескенази. Повечето подразделения на това министерство бяха в някакви нарушения. Но двамата ръководители почти не реагираха.

Да вземем пример с розовото масло. Една проста сметка показва, че се произвежда едно количество, а се изнася двойно повече. Как става това? Много просто. Качественото българско розово масло се смесва с по-некачественото турско. И това се осъществява под чадъра на заместник-министъра Цебрански, областния управител Минчо Йовчев и бившия първи на Казанлък Бончо Караколев. Те имат успоредна фирма за розово масло, а казани нямат. Нарушението започва с Цебрански и завършва с Цебрански. Около него се нанизват куп посредници и участници от министерството. По това време началник на „Правното управление“ беше Павлин Неделчев. Той трябваше да придвижи нещата към следствието и съда. Но просто ги застопори. И аз изпаднах в сложни ситуации. Потърсих помощ от председателя на Икономическата комисия на Народното събрание Асен Мичковски. Част от материалите станаха достояние на медиите. Вдигна се шум. И с обратна дата на 31 януари 1993 г. Филип Димитров ликвидира управлението „Контрол и защита на потребителя“ (Решение № 428).

Позволих си да поискам среща с Филип Димитров. Заведе ме подръка Йордан Василев. Казах някои неща на министър-председателя за съдбата на архива. Филип Димитров ме изслуша с разтревожен вид, като че ли имаше желание да оправи нещата. Но изглежда всичко е било поза. Много висящи преписки с конфискации на стоки за милиони левове бяха ликвидирани. За да се заличат напълно следите от престъпленията, бяха ликвидирани и останалите архиви от предшествашите органи.

За мене това е една перманентна амнистия, която действа с еднаква сила и при червените, и при сините. От тази амнистия държавата ни губи милиарди левове...

Васил Гоцев: Споменахте имената на Пушкаров и Ескенази.

Тодор Теохаров: Те са защитници на закононарушенията...

Васил Гоцев: Вие говорите за тях, че те защитават ликвидацията на управлението, или че имат материална облага от ликвидацията?

Тодор Теохаров: И двете.

Владислав Даскалов: Аз предлагам една процедура. Да изслушаме още веднъж г-н Теохаров. Той ни запознава с проблема сега от един птичи поглед. А ние желаем да задълбаем в подробностите. Явно, че трябва да се срещаме по-често и да имаме по-тесни връзки. Моята лична молба към него е, когато навлезем в подробностите на всеки един конкретен случай, да ни помага...

Тодор Теохаров: Винаги съм готов да бъда на ваше разположение.

Васил Гоцев: Аз се присъединявам към това, което каза г-н Даскалов.

Останалите членове на комисията също приемат разказа на Тодор Теохаров като въведение към нещо голямо, което тепърва ще открива дверите на своите тайни. Само председателката Ана Караиванова е пълен пас.

– Следващия вторник отново ще имаме заседание – съобщава с безличен глас. – Ще изслушаме началника на Държавен финансов контрол в Министерството на финансите г-н Тома Жеков.

Тя закрива заседанието, без да благодари на Тодор Теохаров и без да вземе отношение към споделеното от него...

IX

В търсене на голямото нещо посещавам Тодор Теохаров в Министерския съвет. Той е назначен за старши съветник в отдел „Местна администрация и обществен ред“. Кабинетът му, обзаведен в стила на строгия канцеларски вкус, е отрупан с папки в пастелни тонове. Една чудновата крепост от документи с кули и бойници.

– Това са двеста и две папки. В тях са събрани над десет хиляди страници.

Мислено изчислявам по колко страници се падат на една папка. Около 50! Вероятно тук е подреден архивът от много проверки?

Чувствам се като Аладин в пещерата със съкровищата. Автентични документи! Това е моята генетична слабост. Какво по-голямо богатство за въображението на един журналист? Вероятно тук е събран архивът от много ревизии. Питам се колко ли теми, колко ли публикации могат да изскочат от тези папки. И усещам как ловната страст побива гърба ми в тръпки.

– Тук са резултатите от проверката на Висшето военно-транспортно училище „Тодор Каблешков“ – казва Тодор Теохаров.

– Само една проверка?! – възкликвам.

– Само една – казва Тодор Теохаров с уталожена гордост.

Потвърдението ми ми действа като успокояващо лекарство.